

Павло Володимирович Романів,
к. геогр. н., доцент, доцент кафедри туризму,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Дорошенка, 41, м. Львів, Україна

ДЕТЕРМІНАНТИ РОЗВИТКУ СПОРТИВНО-ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ У ЧЕРНІВЕЦЬКІЙ ОБЛАСТІ

Проаналізовано поняттєво-термінологічний апарат спортивно-оздоровчого туризму, детермінантів його розвитку у Чернівецькій області. Визначено суть поняття «детермінант» з точки зору організаційно-функціональної системи спортивно-оздоровчого туризму. Охарактеризовано туристсько-ресурсну складову розвитку спортивно-оздоровчого туризму в регіоні. Відстежено та описано діяльність організаторів видів спортивно-оздоровчого туризму у Чернівецькій області. Дано функціональну оцінку спортивно-туристичної діяльності у регіоні дослідження. Головними районами організації спортивно-оздоровчого туризму є туристичний район «Буковинські Карпати» та туристична зона «Дністровський каньйон».

Ключові слова: *детермінант, спортивно-оздоровчий туризм, Чернівецька область.*

Головна особливість спортивно-оздоровчого туризму полягає в тому, що він, на відміну від більшості інших видів туристичної діяльності, не вимагає відносно великих матеріальних затрат, так як, по-перше, розвивається в існуючому навколишньому середовищі і не вимагає значних капіталовкладень для підготовки та проведення туристсько-спортивних масових заходів і зведення спеціальних споруд для їхнього проведення, по-друге, матеріально-технічне та організаційне забезпечення зазначених заходів в значній мірі здійснюється силами і засобами самих туристів, по-третє, вже склалася і діє громадська система підготовки кадрів (провідників, гідів тощо), яка з мінімальними витратами з боку держави може і надалі ефективно функціонувати, по-четверте, територія України практично повністю насичена природно-географічними та історико-культурними об'єктами, котрі актуально та потенційно можуть бути задіяні у організацію видів спортивно-оздоровчого

туризму. Чернівецька область з точки зору ресурсного наповнення не є виключенням, тому і виступає об'єктом нашого дослідження.

Теоретичні засади науково-методичного обґрунтування туризму як виду господарської діяльності та як наукової системи, що лежить на межі багатьох наукових дисциплін, видів туристичної діяльності, зокрема спортивно-оздоровчого туризму, розглядається у працях багатьох вчених туризмологів, географів, економістів тощо. Теоретичні положення та методичні принципи організації спортивного та спортивно-оздоровчого туризму розроблялися та розробляються в публікаціях Ю. В. Штангея [7], О. Ю. Дмитрука, Ю. В. Щура [10], С. П. Фокіна [9], О.В. Колотухи [3] та інших.

Мета дослідження – здійснити комплексну характеристику особливостей організації видів спортивно-оздоровчого туризму, зважаючи на специфічні риси туристсько-рекреаційних та інфраструктурних активів Чернівецької області.

Спортивно-оздоровчий та спортивний туризм використовують однакову головну форму діяльності, а саме похід, а також допоміжні форми туристської діяльності. Головними відмінностями спортивно-оздоровчого і спортивного туризму є різниця в туристському досвіді й кваліфікації учасників і кінцевої мети діяльності.

Одним з базових уніфікованих визначень спортивно-оздоровчого туризму може бути наступне: спортивно-оздоровчий туризм - це специфічний вид туристсько-рекреаційної діяльності, головною формою якої є похід (подорож), або туристській табір. Ці види діяльності спрямовані на відновлення фізичних, психічних, духовних сил людини, удосконалення туристських знань, умінь та навичок, активного відпочинку, рекреації, для підготовки туристів до спортивних походів та змагань.

Під визначення терміну «детермінант» з позиції економічних явищ розуміють чинник, який впливає на певний економічний процес. Ці чинники в економічній науці розділяють на цінові та нецінові, бо саме вони впливають на зміну кривої пропозиції [4]. З цієї точки зору нам слід розглядати поняття

детермінант у нашому дипломному дослідженні як сукупність чинників, що впливають на розвиток конкретного виду туризму (спортивно-оздоровчого) в межах конкретного природно-географічного та історико-культурного середовища (рис. 1).

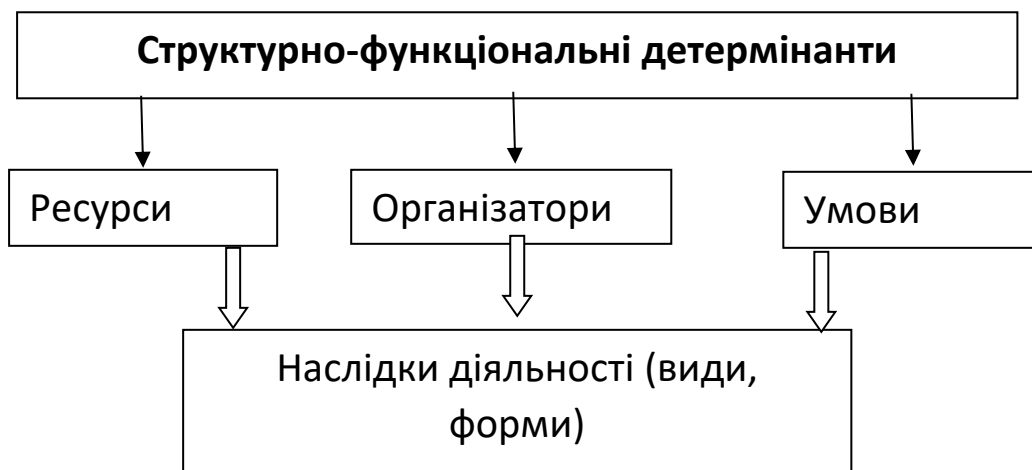

Рис. 1. Спрощена схема структурно-функціональних детермінант

Рельєф, клімат, рослинний та тваринний світ, водні ресурси, наявність об'єктів природно-заповідного фонду, унікальних об'єктів природно-географічного та антропогенного походження, спелеоресурси є сприятливими для організації та розвитку різноманітних видів спортивно-оздоровчого туризму у Чернівецькій області.

Важливо розглянути водні ресурси досліджуваної території з точки зору осередків розвитку водних видів туризму, зокрема рафтингу.

Таблиця 1.

Річкова мережа регіону [6]

Головна річка (велика, середня)	Площа басейну, км ² *	Довжина річки, км *	Кількість малих річок, шт.		Сумарна довжина малих річок, км		Густота річкової мережі, км/км ²
			Всього	В т. ч. L < 10 км	Всього	В т. ч. L < 10 км	
Прут	<u>27500</u> 4836	<u>989</u> 108	2584	2523	5078	3947	1,07

в т. ч.	<u>2560</u>	<u>80</u>					
Черемош	1306	80	1601	1582	2398	1940	1,90
<i>Сірет</i>	<u>47600</u>	<u>513</u>					
	2070	100	1461	1432	2639	2218,5	1,32
в т. ч.	<u>2400</u>	<u>140</u>					
Сучава	351	28	350	343	371,5	307	1,14

* - в чисельнику – вся площа і довжина,

- в знаменнику – в межах області.

Дністровське водосховище має сприятливі водно-кліматичні умови для літньої рекреації (таблиця 2). Сприятливі погоди мають місце з березня по жовтень. Найбільша кількість днів з такою погодою спостерігається з травня по серпень, водночас й найменша кількість дискомфортних днів має місце у травні і серпні. Протягом цього періоду переважають комфортні й жаркі субкомфортні типи погоди. У найбільш жаркому місяці (липні) комфортність дещо погіршуються за рахунок підвищеної температури повітря. В середньому сприятливий період складає 146 днів, що становить 40% від загальної кількості днів у році.

Таблиця 2

Середній розподіл сприятливої і несприятливої погод для літньої рекреації в районі Дністровського водосховища [1]

Рекреаційні типи погоди	Місяці												За рік
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
сприятливі	0	0	2	14	28	27	25	27	19	10	1	0	153
несприятливі	31	28	29	16	3	3	6	4	11	21	29	31	212

Найсприятливіші умови для відпочинку в серпні, оскільки в цей період можна купатися в річці Дністер, температура води в якій піднімається вище 25 °С, а кількість днів з опадами найменша за весь літній період, тобто рекреаційна діяльність в ці дні можлива без якихось обмежень.

Велике пізнавальне значення мають такі печери Чернівецької області (таблиця 3): найбільша печера регіону Попелюшка, а також печери Буковинка, Піонерка, Скитська (Гострі Говди), Полякова Дуча, Змієва, де можна

ознайомитися з природними об'єктами; печерні культурно-історичні пам'ятки: Баламутівський грот, печери Мартинівка, Церквочка, Монастирська. Великий пізнавальний інтерес мають штольні поблизу с. Гринячка (Хотинський р-н), сс. Комарів та Нагоряни (Кельменецький р-н), а також культові порожнини: «Турецька криниця», печерні монастирі та каплиці поблизу хут. Галиця (Сокирянський р-н), печери ур. Монастир біля с. Василів (Заставнівський р-н).

Таблиця 3

Інтегральна оцінка спелеоресурсів (бали) [2]

Використання Печери	Екскурсійне	Лікувально-оздоровче
Попелюшка	3	3
Скитська (Гострі Говди)	2	-
Баламутівська	2	-
Піонерка	1	-

Найбільш потенційно перспективна для рекреаційного використання підземних порожнин печера Попелюшка.

Організатори спортивно-оздоровчого туризму у Чернівецькій області представлені, громадськими організаціями, туристичними операторами, туристичними агентами, екскурсійними бюро.

Проте, головний об'єм роботи з організації спортивно-оздоровчого туризму припадає на діяльність Федерації спортивного туризму Чернівецької області та створеного за її підтримки Молодіжний Оздоровчий Спортивно-Туристський Екстремальний Центр (МОСТЕЦ) «Садниста», який зараз є туристичним оператором [5].

Федерацію спортивного туризму Чернівецької області створено 14 грудня 2001 року.

Федерація спрямовує свої зусилля на розвиток пішохідного, гірського, велосипедного, водного, лижного, спелеологічного, автомобільного та мотоциклетного видів спортивного туризму.

МОСТЕЦ «Садниста» було створено 2006 року за підтримки Федерації спортивного туризму Чернівецької області.

Мета центру – організація активного відпочинку на Буковині для різних верств населення.

До послуг туристів:

- Авіа-тури – польоти на спортивному літаку з інструктором.
- Польоти на парашути з інструктором.
- Трекінг-тури до скельних масивів, скелелазіння в зв'язках з інструктором.
- Сплав гірськими річками на рафтах екіпажами по 7 осіб з інструкторами.
- Трекінг-тури зі сходженнями на найвищі та найкрасивіші вершини Карпат.
- Спелео-тури в найкрасивіші печери Буковини та Тернопільської обл.
- Велосипедні тури Буковинськими Карпатами з відвіданням історичних та природних пам'яток.
- Організація та проведення корпоративного відпочинку.
- Організація прогулянок на бронетехніці – військовий туризм.
- Організація турів за грибами та ягодами
- Стрибки з парашутом.
- Організація відпочинку за кордоном.
- Організація та проведення літніх дитячих наметових таборів.
- Проведення екскурсій визначними місцями Буковини та м. Чернівців.

Підводячи підсумок представляємо рекреаційно-функціональну оцінку видів спортивно-оздоровчого туризму в туристичних районах Чернівецької області.

В межах Чернівецької області виділяються такі територіальні таксономічні одиниці (табл. 4):

– Чернівецький туристичний район, який включає туристичний вузол «Чернівці» та зону заміської рекреації, що поширюється на прилеглі території сусідніх адміністративних районів;

– Туристичний район «Буковинські Крапати» розташований в межах гірської частини Чернівецької області, охоплює всю територію Путильського та гірські частини Вижницького і Сторожинецького адміністративних районів;

– Туристична зона «Дністровський каньйон», що простягнулася каньйоноподібною долиною річки Дністер в межах Заставнівського, Хотинського, Кельменецького та Сокирянського адміністративних районів. Включає туристичний центр «Хотин».

– туристичні пункти, що можуть бути використані для рекреації чи включені до екскурсійних маршрутів.

Таблиця 4

Рекреаційно-функціональна оцінка видів спортивно-оздоровчого туризму (max – 10 б.) (за даними [8])

Види туристсько-рекреаційної діяльності	Територіальні таксономічні одиниці			
	Чернівецький туристич. район		Туристичний район «Буковинські Крапати»	Туристична зона «Дністровський каньйон»
	Туристичний вузол «Чернівці»	Зона заміської рекреації		
Природознавчо-екологічний	4	4	8	6
Гірськолижний		5	7	
Скелелазіння			8	4
Спелеологічний			2	6

Спортивна пішохідний			7	5
Сплав по річках, у т.ч. по гірських			8	6
Рибальство та мисливство		4	6	7
Водно-технічний				6

Як бачимо, головними районами організації спортивно-оздоровчого туризму є туристичний район «Буковинські Карпати» та туристична зона «Дністровський каньйон».

Туристичний район «Буковинські Карпати».

Сюди належить вся територія Путильського та гірські частини Вижницького і Сторожинецького адміністративних районів. Цікавими для туристів є місто Вижниця, смт. Путила, смт. Берегомет та ін. Привабливі з точки зору туристсько-рекреаційного освоєння внутрішнє Путильське низькогір'я, перевали Німчич і Шурдин та ін. Район має виражену спортивно-оздоровчу спеціалізацію з пішохідним, гірськолижним і водними видами спортивної рекреації, а також розвинутий сільський зелений і екологічний туризм. Тут є умови для розвитку санаторно-курортного та пізнавального туризму. Головними чинниками розвитку туризму й рекреації є природні передумови.

Туристична зона «Дністровський каньйон» теж має яскраво виражену спортивно-туристичну спеціалізацію, де чітко детерміновані спелеологічний та водно-технічний види туристсько-рекреаційної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА.

1. Географічні аспекти розвитку туризму (на прикладі України та Польщі): Монографія / В.Г. Явкін, В.П. Руденко, В.М. Андрейчук та ін. – Чернівці: Чернів. нац. ун-т, 2010. – 344 с.
2. *Кілінська К. Й.* Теоретичні та прикладні аспекти рекреаційного природокористування в Україні: монографія / К.Кілінська, Н.Аніпко,

- Н. Андрусак, Н. Коновалова та ін.: відп. ред. К.Й. Кілінська – Чернівці: Чернівецький національний університет, 2010. – 248 с.
3. *Колотуха О. В.* Геопросторова організація спортивного туризму: Монографія / О.В. Колотуха. - Кіровоград: ФОП Александрова М.В., 2015. - 448 с.
 4. *Кучин С.* Вплив нецінових детермінантів на рівень пропозиції в сучасній Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://conftiapv.at.ua/publ/konf_6_7_traven_2010/12_vpliv_necinovikh_determinativ_na_riven_propoziciji_v_suchasnij_ukrajini/1-1-0-16.
 5. Молодіжний оздоровчий спортивно-туристичний центр «САДНИСТА». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://sadnysta.com.ua>
 6. Природа Чернівецької області / За ред. *К. І. Геренчука*. – Львів, 1978. – 159 с.
 7. *Смолій В. А. та ін.* Енциклопедичний словник-довідник з туризму / В. А. Смолій, В. К. Федорченко, В. І. Цибух; за заг. ред. доктора пед. наук, проф. В. К. Федорченка. – К.: Слово, 2006. – 372 с.
 8. Стратегія розвитку туризму в Чернівецькій області / Чернівці. – 2011 р. 112 с.
 9. *Фокін С. П.* Спортивний і спортивно-оздоровчий туризм: питання термінологічного апарату // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми виховання і спорту: Наук. монограф. / За ред. проф. С. С. Єрмакова. – Харків: ХДАДМ (ХХІІІ), 2006. – С. 88 – 90.
 10. *Щур Ю. В.* Спортивно-оздоровчий туризм: Навч. посібн. / Ю. В. Щур, О. Ю. Дмитрук. – К.: Альтерпрес, 2003. – 232 с.

Романив Павел Владимирович
к. геогр. н., доцент, доцент кафедры туризма,
Львовский национальный университет имени И. Франко,
ул. Дорошенка, 41, г. Львов, Украина
79000, tel. 239-43-93,
e-mail: rpavlo2007@ukr.net

ДЕТЕРМИНАНТЫ РАЗВИТИЯ СПОРТИВНО-ОЗДОРОВИТЕЛЬНОГО ТУРИЗМА В ЧЕРНОВИЦКОЙ ОБЛАСТИ

Спортивно-оздоровительный туризм был и продолжает быть неотъемлемой составной частью жизни большей части населения всего мира, осуществляя положительное влияние на организм человека, поддерживая здоровье, хорошую физическую форму, психолого-эмоциональное состояние.

Главная особенность спортивно-оздоровительного туризма заключается в том, что он, в отличие от большинства других видов туристической деятельности, не требует относительно больших материальных затрат.

Цель исследования - осуществить комплексную характеристику особенностей организации видов спортивно-оздоровительного туризма, учитывая специфические черты туристско-рекреационных и инфраструктурных активов Черновицкой области. Проанализированы понятийно-терминологический аппарат спортивно-оздоровительного туризма, детерминант его развития в Черновицкой области. Определена суть понятия «детерминант» с точки зрения организационно-функциональной системы спортивно-оздоровительного туризма. Охарактеризованы туристско-ресурсную составляющую развития спортивно-оздоровительного туризма в регионе.

Главный объем работы по организации спортивно-оздоровительного туризма приходится на деятельность Федерации спортивного туризма Черновицкой области и созданного при ее поддержке Молодежный Оздоровительный Спортивно-Туристический Экстремальный Центр (МОСТЕЦ) «Садниста». Кроме соревнований Федерация организует и принимает участие в различных мероприятиях в пределах территории Украины. Отрицательная динамика соревнований и мероприятий за последние годы связана с геополитической ситуацией в Украине, через которую многие регионы выключились из спортивно-туристического процесса.

Отдельно следует отметить деятельность фонда «Карпатские тропы» по организации спортивно-оздоровительного туризма не только в Черновицкой области, но и во всех Украинских Карпатах.

Также следует отметить функционировании лесных хозяйств Черновицкой области в сфере развития спортивно-оздоровительного туризма.

Свой вклад в развитие туризма и рекреации сделают лесохозяйственные предприятия Черновицкого областного управления лесного и охотничьего хозяйства. Сейчас лесхозы изучают этот вопрос, разрабатывают туристические маршруты и фирштегы (тропы), развивают инфраструктуру.

Осуществлено характеристику особенностей организации и дальнейших перспектив отдельных видов спортивно-оздоровительного туризма в Черновицкой области.

Отслежена и описана деятельность организаторов видов спортивно-оздоровительного туризма в Черновицкой области. Дано функциональную оценку спортивно-туристической деятельности в регионе исследования. Главными районами организации спортивно-оздоровительного туризма является туристический район «Буковинские Карпаты» и туристическая зона «Днестровский каньон».

Ключевые слова: детерминант, спортивно-оздоровительный туризм, Черновицкая область.

Romaniv Pavlo Volodimirovich
PhD in Geographic, Associate Professor
Ivan Franko National University of Lviv, Geographic faculty, Department of
tourism.
41, Doroshenka str. Lviv, Ukraine, 79000, tel. 239-43-93,
e-mail: rpavlo2007@ukr.net

DETERMINANTS OF DEVELOPMENT OF SPORT AND HEALTH TOURISM IN THE CHERNIVTSI REGION

Sports and health tourism has been and continues to be an integral part of the life of most of the population of the world, having a positive impact on the human body, supporting health, good physical fitness, psychological and emotional state.

The main feature of sports and health tourism is that, unlike most other types of tourism activity, it does not require relatively large material costs.

The purpose of the study is to carry out a comprehensive description of the peculiarities of the organization of types of sports and health tourism, taking into account the specific features of tourist-recreational and infrastructure assets of the Chernivtsi region. The conceptual-terminological apparatus of sports-health tourism, determinants of its development in Chernivtsi region is analyzed. The essence of the concept of «determinant» is determined from the point of view of the organizational-functional system of sports and health tourism. The tourist-resource component of development of sports and health tourism in the region is described.

The main volume of work on the organization of sports and health tourism falls on the activity of the Federation of sports tourism of Chernivtsi region and created by its support Youth Excursion Sport and Tourism Extreme Center Sadnist. In addition to competitions, the Federation organizes and participates in various events within the territory of Ukraine. The negative dynamics of competitions and events in recent years has been linked to the geopolitical situation in Ukraine, which has left many regions out of the sport and tourism process.

It should be noted separately the activities of the Carpathian Stitch Foundation for the organization of sports and health tourism not only in the Chernivtsi region, but also in all Ukrainian Carpathians.

It should also be emphasized on the functioning of the forestry sector in the Chernivtsi region in the field of sports and health tourism development.

Forestry enterprises of the Chernivtsi regional forestry and hunting management will contribute their contribution to the development of tourism and recreation. Currently, forestry organizations are studying this issue, developing tourist routes and firmware (trails), and developing infrastructure.

The characteristics of the organization and the future perspectives of certain types of sports and health tourism in Chernivtsi region are described.

The activities of the organizers of sports and health tourism in Chernivtsi region are monitored and described. Functional assessment of sports and tourism activity in the research area is given. The main areas of the organization of sports and health tourism are the tourist district «Bukovynsky Carpathians» and the tourist zone «Dniester Canyon».

Key words: determinant, sports and health tourism, Chernivtsi region.